

BRUK AV TOLK MINORITETSSPRÅKLIGES ERFARINGER OG PERSPEKTIVER

TOLKEKONFERANSEN 2022

Berit Berg

Forskningsleder, NTNU Samfunnsforskning

Forskningsprosjekt med brukerperspektiv

Vi mangler systematisk kunnskap om minoritetsspråkliges erfaringer med å bruke tolk – både nasjonalt og internasjonalt.

Prosjektet jeg skal presentere i dag handler om å la de minoritetsspråklige brukerne komme til orde.

Hvordan opplever de å være avhengig av en tredjepart for å forstå og bli forstått? Hvilke erfaringer har de med å bruke tolk? Og hvordan varierer dette i en mangfoldig minoritetsbefolkning?

Forskningsprosjekt med brukerperspektiv

Oppdragsgiver Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Prosjektperiode Februar – desember 2022

Forskningsansvarlig NTNU Samfunnsforskning

Forskergruppe Berit Berg (prosjektleder)

Forskere: Odd Morten Mjøen, Patrick Kermit, Stina Svendsen,
Mari Bore Øverland, Marko Valenta og Turid Sætermo.

Medforskere som snakker samisk, kurdisk, tyrkisk, polsk, dari,
og pashto

Tolker på arabisk, tigrinja og swahili.

Tolking som forskningstema

Overordnede tema i prosjektet har vært hvordan tolking kan bidra til **likeverdige tjenester** og **rettssikkerhet** for den enkelte.

Enkelt sagt handler dette om retten til å forstå og bli forstått.

Problemstillinger

- Erfaringer med tolking og bruk av tolk
- Kunnskap om bruk av tolk
- Barrierer mot bruk av tolk
- Tillitsproblematikk
- Tolkenes kvalifikasjoner
- Kjønnsperspektivet og særskilt om LHBTIQ
- Variasjoner innad og mellom gruppene
- Bruk av tolk i helse- og barnevernsinstitusjoner mv
- Endringer i tolkebehov i løpet av livsløpet

Gjennomføring og metoder

- Rekruttering av medforskere med ansvar for gjennomføring av intervjuer på tolkebrukernes morsmål
- Studietur til samiske områder for å lære mer om samisk språk, kultur og historie – blant annet SANKS, NASAK og Sametinget
- Individuelle intervjuer med tolkebrukere
- Fokusgruppeintervjuer med tolkebrukere
- Deltakelse/observasjon i møter og arrangementer
- Analyse av diskusjoner om bruk av tolk på sosiale medier
- Gjennomgang av dokumenter som belyser brukerperspektivet på tolking

Språkgrupper som inngår i prosjektet

Offisielle språk i Norge

Nordsamisk (urfolkspråk)

Norsk tegnspråk

Nyere minoritetsspråk

Polsk, arabisk, tigrinja, kurdisk, tyrkisk
dari, pashto, swahili

Forskjeller og likheter

Mellom de ulike språkkategoriene er det

- Ulik historie
- Ulike rettigheter
- Ulik organisering av tjenestene

Men de har også mye til felles

- Avhengighet av «tredjepart» i samtaler
- Tillitsutfordringer
- Vanskelig med personlig kommunikasjon

Innen alle minoritetsspråk er det selvsagt også *kulturelle og individuelle forskjeller – og det er kjønns- og generasjonsforskjeller.*

Samisktalendes rett til tolk – et eksempel

Samisktalende pasienter i det samiske forvaltningsområdet har en lovfestet rett til å benytte sitt eget språk i møte med spesialisthelsetjenesten. Derfor har vårt helsepersonell ofte bruk for tolk ved behandling av samiske pasienter.

[Rett til tolk - Finnmarkssykehuset](#)

<https://finnmarkssykehuset.no › rettigheter › rett-til-tolk>

Døve og hørselshemmedes rett til tolk

Døve, hørselshemmede og døvblinde har rett til tolk etter Folketrygdloven. For å bli tegnspråktolk må man ta en treårig bachelorutdanning i tegnspråk og tolking. Tegnspråktolking er, som all annen tolking, et eget fag som krever profesjonsutdanning.

[Norges Døveforbund \(PDF\) - Regjeringen.no](#)

<https://www.regjeringen.no> › norsk doveforbund

Tolkeloven kapittel 2 – Offentlige organers bruk av tolk

§ 6. Ansvar for å bruke tolk

*Offentlige organer skal bruke tolk når det følger av lov. I tilfeller der plikt til å bruke tolk ikke er regulert i annen lov, **skal offentlige organer bruke tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste.** I vurderingen av om bruk av tolk er nødvendig, skal det blant annet legges vekt på om samtalepartene kan kommunisere forsvarlig uten tolk, og på sakens alvorlighet og karakter.*

Når et offentlig organ ellers er i kontakt med personer som ikke kan kommunisere med organet på norsk, bør organet vurdere å bruke tolk.

Erfaringer – det store bildet

- Store forskjeller når det gjelder retten til tolk og organisering av tjenestene
- Tegnspråk skiller seg ut når det gjelder individuelle rettigheter og når det gjelder varighet på avhengighet av tolk.
- Samisktalende har en grunnlovsfestet rett til å snakke sitt morsmål, og av dette følger særskilte rettigheter til tolk.
- Tilgjengeligheten til tolker varierer – best for tegnspråklige.
- Alle er opptatt av kvaliteten på tolketjenestene, men i gruppa «nyere minoritetsspråk» oppleves problemene størst.
- Bruk av tolk i sårbare situasjoner oppleves vanskelig for alle.

Utfordringer og anbefalinger

- Utfordringsbildet
 - Kompetanseutfordringer
 - Tilgangsfordringer
 - Tillitsutfordringer
- Anbefalinger
 - Brukernivå
 - Utførernivå
 - Systemnivå

Kontakt

Berit Berg, Professor/forskningsleder

NTNU Samfunnsforskning

berit.berg@ntnu.no

Prosjektoversikt og rapportbestilling:

NTNU Samfunnsforskning,

Mangfold og inkludering

<https://samforsk.no>

